

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування

Адамська Світлана Леонідівна

**МЕХАНІЗМИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В
УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

**магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління**

Миколаїв – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. До сфери освіти сьогодні звернена увага багатьох теоретиків і практиків публічного управління. Тільки держави, що мають у розпорядженні високоефективну систему освіти, яка відповідає сучасним вимогам, можуть увійти до числа розвинених країн сучасного світу. Практично в усіх країнах, що демонструють високі темпи економічного зростання, пріоритетним напрямом є розвиток освіти. Для того, щоб правильно сприймати, аналізувати й оцінювати інформацію, людина повинна мати достатній інтелект і необхідний комплекс знань. Основи для цього закладаються саме на рівні загальної середньої освіти, що висуває все більш високі вимоги до загальноосвітніх установ.

Дослідження механізмів реформування загальної середньої освіти набуває особливої актуальності в наші дні, коли не припиняються дискусії з приводу модернізації системи освіти, які ведуться як серед управлінців-практиків, так і в академічних кругах. Основні розбіжності торкаються таких напрямів реформування загальної середньої освіти, як зміна статусу освітніх установ, перехід до нових нормативів і стандартів фінансування. При цьому основне обґрунтування зазначених проблем знаходиться в площині впровадження нових економічних європейських і світових відносин у систему освіти. Саме тому особливо актуальним стає дослідження всіх складових системи загальної середньої освіти – планування, оцінювання, прогнозування – на національному, регіональному рівнях та детальному вивченні зарубіжного досвіду.

Аналіз досліджень та публікацій. Пошук ефективних механізмів реформування загальної середньої освіти в умовах євроатлантичних процесів, оптимального розподілу повноважень між різними рівнями управління є предметом постійної уваги теоретиків і практиків публічного управління. Серед зарубіжних учених, які досліджували проблемні питання розвитку освіти, можна назвати Ф. Альтбаха, Г. Беккера, Е. Денісона, Дж. Кендріка, Дж. Тулі, Л. Кроксфорд, Я. Мінсера, Д. Олдермена, П. Скотта, Ф. Ван Вагта, Дж. Вайса, Б. Кларка, К. Моррісона та інших.

Важливі аспекти діяльності навчальних закладів, у тому числі проблеми розвитку механізмів публічного управління освітою в Україні аналізують такі науковці, як В. Андрущенко, О. Васильєва, О. Дацій, С. Домбровська, М. Згуровський, А. Кобець, І. Лопушинський, В. Луговий, П. Надолішний, В. Огаренко, Л. Полякова, І. Приходько, В. Сиченко, М. Степко, Т. Фініков, С. Шевченко та інші.

Об'єкт дослідження – реформування загальної середньої освіти в Україні.

Предмет дослідження – механізми реформування загальної середньої освіти в умовах євроатлантичних процесів.

Мета й завдання дослідження. Метою магістерської роботи є розробка теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо механізмів реформування загальної середньої освіти в умовах євроатлантичних процесів.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання:

- систематизувати теоретичні засади здійснення державної політики у сфері загальної середньої освіти, висвітлити цілі та досягнення у здійсненні реформ у зазначеній сфері;
- проаналізувати зарубіжний досвід реформування загальної середньої освіти;
- розкрити основні тенденції розвитку загальної середньої освіти України в умовах євроатлантичної інтеграції та в контексті національної стратегії розвитку освіти;

- дослідити систему грантової діяльності в школах як інноваційного інструменту розвитку загальної середньої освіти;
- сформулювати пропозиції щодо ефективної моделі реформування загальної середньої освіти на основі кращих європейських практик.

Методи дослідження. Для реалізації мети й завдань дослідження використовувалася сучасна наукова методологія, заснована на принципах: переходу від абстрактного до конкретного, єдності початку дослідження й початку розвитку об'єкта, збігові логічного й історичного, збіжності законів розвитку об'єкта й законів його пізнання тощо. В основу методології дослідження було покладено системний підхід, методологічна специфіка якого відзначається тим, що він дозволив визначити об'єкт публічного регулювання у сфері загальної середньої освіти з позиції його цілісності та розкрити сутність механізмів, що її забезпечують, а також типологізувати зв'язки, притаманні цьому складному об'єктові, і поєднати їх у єдину теоретичну картину.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні наукового завдання розвитку теоретичних засад й обґрунтування практичних рекомендацій щодо механізмів реформування загальної середньої освіти в умовах євроатлантичних процесів.

Апробація. Основні наукові результати роботи висвітлені у тезах до Всеукраїнської науково-практичної конференції «Могилянські читання – 2019».

Практичне значення одержаних результатів. Основні ідеї та висновки дослідження доведено до конкретних положень, методик і рекомендацій. Вони можуть бути використані в практичній діяльності органами державного управління на загальнонаціональному та регіональному рівнях під час планування роботи установ загальної середньої освіти України та зокрема, у Миколаївській області.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять 6 підрозділів, висновків та списку використаних джерел (78 найменувань). Загальний обсяг роботи складає 97 сторінок, з них 83 сторінки – основний текст.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У **першому розділі** *«Теоретико-методологічні аспекти сучасної державної освітянської політики в Україні»* висвітлено сучасний стан здійснення державної політики у сфері загальної середньої освіти, а також досліджено цілі та досягнення в здійсненні реформувальних у сфері загальної середньої освіти.

Підрозділ 1.1. «Сучасний стан здійснення державної політики у сфері загальної середньої освіти» присвячений теоретичному аспекту дослідження даного питання.

Вказано, що механізми державного регулювання розвитку загальної середньої освіти – це комплекс соціально-економічних, нормативно-правових, організаційних та інших методів направляючого впливу на агентів освітнього простору, з метою забезпечення сприятливих умов для задоволення освітніх потреб і досягнення стратегічних цілей суспільного розвитку.

Вітчизняні дослідники державної освітньої політики визначають державну освітню політику як:

1) систему дій по реалізації в суспільстві затвердженої органами державної влади та схваленої громадською думкою концепції освіти. В Україні на сьогодні такою концепцією є «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року»;

2) освітня політика – це цілеспрямована, поєднана з активною інноваційною політикою країни діяльність особистості, суспільства, державних і міжнародних органів і установ управління освітою, спрямована на побудову нової, заснованої на національних освітніх традиціях і на сучасних позитивних світових тенденцій розвитку освіти моделі освітньої системи, відповідає актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства і держави;

3) сукупність різних заходів, дій, рішень і т.д. державних органів, об'єднаних спільною метою – поступальним розвитком української шкільної освіти;

4) цілеспрямований, відносно стабільний процес, офіційний курс уряду, спрямований на забезпечення функціонування системи освіти;

5) юридичне та економічне стимулювання процесу оволодіння корисним для людства досвідом, здійснюване органами управління освіти при загальній підтримці.

Зроблено висновок, що сучасний стан здійснення державної політики у сфері загальної середньої освіти характеризується фактором гармонізації соціальної взаємодії в освітньому просторі сучасної школи, де сфера освітніх послуг, лише недавно потрапила в дослідницький ракурс управлінців, виступає об'єктом направляючого впливу держави, від якості якого залежить здатність середньої школи задовольнити освітні потреби населення.

У підрозділі 1.2. *«Цілі та досягнення в здійсненні реформувань у сфері загальної середньої освіти»* висвітлено результати здійснених реформ на сьогоднішній день, а також вказані основні цілі та завдання у сфері загальної середньої освіти.

Зазначено, що модернізація системи загальної середньої освіти – це політичне і загальнонаціональне завдання. Інтереси суспільства і держави в галузі освіти не завжди збігаються з галузевими інтересами самої системи освіти, а тому визначення напрямків модернізації та розвитку освіти не може замикатися в рамках освітнього співтовариства і освітнього відомства. Мета модернізації освіти полягає в створенні механізму стійкого розвитку системи освіти. Для досягнення зазначеної мети, вважаємо, що перспективними є наступні пріоритетні взаємопов'язані завдання:

- забезпечення державних гарантій доступності та рівних можливостей отримання освіти;
- досягнення якісно нового рівня дошкільної, загальної і професійної освіти;
- формування в системі освіти нормативно-правових і організаційно-механічних механізмів залучення і використання позабюджетних ресурсів;
- підвищення соціального статусу і професіоналізму працівників освіти, посилення їх державної і суспільної підтримки.

Зроблені висновки, що цілі та досягнення в здійсненні реформувань у сфері загальної середньої освіти є дотримання гарантій права на освіту, створення відповідних умов для учителів та учнів загальних середніх шкіл, а також запровадження реформ, які відповідають сучасним міжнародним стандартам загальної середньої освіти.

У другому розділі *«Класифікація механізмів публічного управління розвитком середньої освіти України в умовах глобалізації»* проаналізовано європейський досвід в ході перезавантаження влади та реформування загальної середньої освіти та висвітлено основні тенденції розвитку загальної середньої освіти України в умовах євроатлантичної

інтеграції та в контексті національної стратегії розвитку освіти.

У підрозділі 2.1. *«Вивчення європейського досвіду в ході переозброєння влади та реформування загальної середньої освіти»* вказано, що на сьогоднішній день розвиток освіти є найважливішою домінантою соціально-економічного та духовного розвитку суспільства. Більшість європейських країн усвідомлюють необхідність розвитку системи освіти і її перевагу в порівнянні з системою господарювання, так як сучасний світ цінує інноваційні технології та знання.

Вказано, що процес оновлення «шкільної системи» пов'язаний з комплексним підходом, який включає не тільки оновлення ресурсів школи, своєчасну реакцію на зміни соціально-економічного середовища, в якому функціонує школа, а й який передбачає наявність позитивного іміджу інновацій в школі. Ефективна система інноваційного розвитку школи – це національна і регіональна підтримка шкільних інновацій, заснована на спільній роботі і практиках всіх зацікавлених сторін. Зовнішня оцінка шкіл в ряді країн (Франція, Литва, Польща, Великобританія та ін.) пов'язана більшою мірою не з визначенням «слабких місць» в діяльності школи, а з підтримкою, підвищенням статусу успішних інноваційних практик в школі.

Зроблено висновки, що реформи системи загальної середньої освіти в європейських країнах стали важливим аспектом соціальної політики цих держав, що виявляється у формуванні єдиної європейської ідентичності. Найбільш значимі зміни в сфері середньої освіти вимагають створення такої освіти, яка здатна відповідати на зміни в суспільному розвитку і інтегрувати культурні, наукові та педагогічні досягнення інших країн.

У підрозділі 2.2. *«Основні тенденції розвитку загальної середньої освіти України в умовах євроатлантичної інтеграції та в контексті національної стратегії розвитку освіти»* зазначено, що Революція Гідності та події останніх років засвідчили, що перед Україною постала проблема розбудови української державності, культурного та духовного відродження українського народу. Ці моменти засвідчують нестачу у більшій частині молоді чіткої громадянської позиції, яку потребує сьогоднішнє суспільство. Це і актуалізує проведення реформи загальної середньої освіти, так більшість сучасних дослідників стверджують вичерпаність класичної моделі шкільної освіти та спонукають до пошуку нових філософських і педагогічних концепцій та освітніх парадигм.

Важливою тенденцією розвитку загальної середньої освіти в Україні початку XXI століття є гуманізація освіти як невід'ємна частина реформування та демократизації суспільного життя. Тенденція гуманізації шкільної освіти, як і всієї освіти держави загалом, зумовлює запровадження принципу дитиноцентризму, тобто орієнтацію всього навчально-виховного процесу на потреби учня.

Здійснивши аналіз основних тенденцій розвитку загальної середньої освіти України в умовах євроатлантичної інтеграції та в контексті національної стратегії розвитку освіти, зроблено висновок, що в українському освітньому просторі наразі триває інтенсивна розробка основних принципів глобальної освітньої політики та відбувається інтеграція національних освітніх систем, які з часом зливаються в одну. Загальноосвітні навчальні заклади, насамперед, міські беруть участь у різних проектах, спільних заходах з партнерами з навчальних закладів різних країн Європи та світу і така кількість учасників лише зростає. Розвиток партнерства, обмін делегаціями загалом є дієвим і досить поширеним механізмом розвитку шкільної освіти. Для загальноосвітніх навчальних закладів прикордонних районів більш поширеним є міжнародне партнерство, для інших

шкіл більш притаманним є міжрегіональне партнерство, яке набуло особливої актуальності в умовах воєнних дій на Сході України. Тому одним із завдань органів управління освітою є стимулювання участі шкіл у міжрегіональних освітянських обмінах і міжнародних програмах та проектах.

У третьому розділі «Напрямки та інструменти удосконалення державної освітянської політики в умовах євроатлантичної інтеграції» досліджено грантову діяльність в системі шкіл як інноваційний інструмент додаткового фінансування та розвитку загальної середньої освіти, а також, відповідно до поставлених завдань у магістерській роботі, розроблено ефективну модель реформування загальної середньої освіти на основі кращих європейських практик.

У підрозділі 3.1. «Грантова діяльність в системі шкіл як інноваційний інструмент додаткового фінансування та розвитку загальної середньої освіти» вказано, що Забезпечення сучасного якісного процесу освіти, особливо в умовах дефіциту державних коштів, можливе лише при залученні додаткових джерел фінансування. На сьогодні керівники навчальних закладів часто вдаються до такого досвіду позабюджетного фінансування як гранти. В сучасній освітянській сфері існує безліч локальних, регіональних, загальнонаціональних грантів та міжнародних програм, спрямованих на підвищення якості рівня освіти.

Одним із дієвих механізмів вирішення розвиткових завдань на місцевому рівні стає участь у широкому спектрі проектів міжнародної технічної допомоги, що реалізується сьогодні в Україні. Завдяки інтенсивному розвитку партнерських зв'язків України із міжнародними організаціями-донорами обсяг фінансування таких проектів вже є порівняним з обсягом іноземних інвестицій і продовжує щороку зростати.

Зазначено про проект отримання додаткових коштів Миколаївською ЗОШ №1 імені Олега Ольжича Миколаївської міської ради Миколаївської області під назвою «Ad fontes» («До джерел») Вітовки. Проект направлений на відновлення перлини парку «Богоявленський» – історичного і культурного місця у центрі Корабельного р-ну м. Миколаїв.

Зроблені висновки, що Україна, взявши курс на інтеграцію в міжнародне співтовариство на правах повноцінного партнера, має узгодити та наблизити свої соціально-економічні інституції до стандартів країн ЄС і привести їх у відповідність до загальноєвропейських вимог, що вимагає проведення низки реформ, зокрема в освіті. Метою реформування загальної середньої освіти в Україні має стати створення такої моделі освітнього процесу, яка була б спроможна задовольнити соціальні, економічні, демографічні, екологічні виклики майбутнього. Вказано, що на сьогодні одним із найефективнішим інструментом розвитку шкільної системи освіти є грантова система, яка сприяє додатковому фінансуванню та інструментом інноваційного розвитку загальної середньої освіти

У підрозділі 3.2. «Ефективна модель реформування загальної середньої освіти на основі кращих європейських практик» з'ясовано, що у зв'язку з подіями останніх 5 років у нашій країні, пов'язаних з тривалим продовження гібридної війни на сході України, істотними соціально-економічними змінами, пропонується ряд нових принципів, які прагнуть надати розвитку освіти пріоритетний характер, захищати особистість від будь-якої форми дискримінації, розширити свободу індивідуального розвитку учнів, зробити освіту більш відкритою, забезпечити участь державних і громадських інститутів,

громадян в обговоренні і прийнятті рішень в сфері реформи освіти.

Однією із умов входження України до європейського простору є виконання вимог щодо реформування в галузі загальної середньої освіти, тобто перехід до європейських стандартів шкільної освіти, основними характеристиками якої є: загальна тривалість не менше 12 років денної форми навчання з 10-місячним навчальним роком; не менше 3-х років повинна тривати заключна стадія профільного навчання, під час якої учні старшої школи глибоко вивчають невелику групу тих предметів, що відповідають профілю школи; для випускників обов'язковими є державні іспити.

Визначено основні складові ефективної моделі загальної середньої освіти, спираючись на досвід європейських країн:

□ гуманізація освіти, яка передбачає розгляд особистості того, хто навчається як найвищої цінності суспільства, установку на формування громадянина з високими інтелектуальними, моральними і фізичними якостями;

□ індивідуалізація освіти, яка реалізує дидактичний принцип індивідуального підходу до навчання;

□ диференціація освіти, яка полягає в орієнтації освітніх установ на досягнення учнів при обліку, задоволенні і розвитку інтересів, нахилів та здібностей всіх учасників освітнього процесу одночасно з індивідуалізацією;

□ демократизація освіти передбачає створення передумов для розвитку активності, ініціативи і творчості учасників освітнього процесу;

□ фундаменталізація освіти – посилення взаємозв'язку теоретичної і практичної підготовки молоді до сучасної життєдіяльності;

□ регіоналізація освіти, яка передбачає створення і розвиток освітніх систем, що враховують соціально-економічні, демографічні та культурні особливості регіону.

Зроблено висновки, що модернізація загальної середньої освіти повинна задовольняти численні вимоги і обмеження та представляє собою складний і багатогранний процес. Основне навантаження щодо модернізації загальної середньої освіти припадає на державу, оскільки українська система освіти формувалася головним чином як державна. Держава встановлювала для освітніх установ умови їх функціонування, визначала вимоги до кадрового складу працівників, умови оплати їх праці та матеріального забезпечення освітньої та іншої діяльності.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведено нове бачення відносно вирішення актуального наукового завдання з обґрунтування теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо механізмів реформування загальної середньої освіти в умовах євроатлантичних процесів. Результати дослідження дають підстави сформулювати висновки і рекомендації, що мають теоретичне та практичне значення.

1. Сучасна система освіти, що повною мірою відповідає вимогам часу, є одним з найголовніших чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому. Для того, щоб вітчизняна освіта по-справжньому ефективно виконувала ці важливі завдання, необхідне її оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому

соціально-економічному контексті.

Як зазначають у своїх дослідженнях провідні науковці Національної академії педагогічних наук України, українська освіта впродовж 2012–2018 рр. зазнає кардинальних змін: трансформується система освіти у напрямі адаптації до стандартів європейського освітнього простору, створюються нові стандарти оцінювання якості підготовки кадрів. Ці зміни забезпечуються відповідними законодавчо-нормативними документами, новими стандартами освіти.

Проблемам освіти у своїх працях приділяли увагу такі вітчизняні фахівці: В. Андрущенко, В. Базилевич, Д. Богиня, Т. Боголіб, Я. Болюбаш, В. Воронкова, Н. Верхоглядова, В. Вознюк, Г. Дмитренко, В. Журавський, Т. Ілляшенко, С. Каламбет, С. Квіт, І. Каленюк, В. Кремень, В. Крижно, О. Луцій, О. Мармаза, С. Ніколаєнко, І. Новікова, Л. Гриневич, М. Степко, Т. Оболенська, А. Павленко, Г. Педченко, В. Пожуєв, Т. Решетілова, А. Таркуцяк, О.Телетов, та ін. Однак у сучасних умовах розбудови економіки знань аналіз ринку освітніх послуг потребує поглибленого висвітлення.

В роботах українських вчених освіта розглядалася з функціональної точки зору – як результат діяльності освітніх установ, що дозволило зробити деякі важливі висновки, які будуть використані далі. Проте такий розгляд освіти недостатньо повний, оскільки він не враховує синергетичний ефект і можливість цілеспрямованої дії системи освіти. Мережа освітніх установ, як правило, розглядається у системі державного регулювання, як сукупність освітніх установ, об'єднаних за принципом підлеглості певному рівню освіти.

Отже, сучасні тенденції і перспективи суспільного розвитку висувають принципово нові вимоги до управління цією сферою. Одним з найскладніших і часто суперечливих моментів в державному регулюванні сфери освітніх послуг є дотримання основного принципу – орієнтація на споживача. Іншими словами, освітні послуги повинні відповідати потребам споживачів, якими є, перш за все, самі учні, потім роботодавці, яким необхідні співробітники з певним пакетом якостей і умінь, батьки, які орієнтуються на умови перебування їх дітей в освітніх установах, також суспільство в цілому, якому потрібні громадяни, які відповідають ідеалам громадянина даної держави.

2. У сучасному світі більшість європейських країн усвідомлюють необхідність розвитку системи освіти і її перевагу в порівнянні з системою господарювання, так як сучасний світ цінує інноваційні технології та знання. Розбудова української національної системи освіти потребує її реформування і модернізації. При цьому реформування освіти в Україні тісно пов'язане з процесами оновлення освітніх систем, що відбуваються в останні десятиріччя у європейських країнах і пов'язані з визнанням значущості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу. Сьогодні вимоги до школи (включаючи запити з боку дітей і батьків) змінюються швидше, ніж реакція освітнього середовища школи.

Реформування систем освіти в країнах світу обумовлено як внутрішніми (зумовленими трансформацією сфери освіти), так і зовнішніми викликами (принципи та підходи, які визначають специфіку використаних інструментів), які характерні і для шкільної освіти.

Інновації в шкільній освіті розуміються не як зміни заради змін, а як чітке бачення якісної освіти, сприяння учням у розвитку їх здібностей, розробка нових підходів до організації школи, викладання і навчання. В цілому країнами ЄС визначені стратегічні цілі розвитку загальної освіти до 2020 року:

- в системі дошкільної освіти – збільшення охоплення дітей (у віці від 4 років) дошкільною освітою з 94,3% до 95%,
- в системі шкільної освіти – зниження успішності по читанню (17,8%), математики (22,1%) і природознавства (16,6%) до 15%.

В сучасних європейських стандартах змісту загальної освіти відбувається зміщення акцентів з детального розкриття змісту освіти (опису тематики, що підлягає вивченню) на прогнозовані результати навчання та рівень знань і компетенцій, якими повинен володіти учень на окремих етапах шкільної системи. Оскільки національні стандарти змісту загальної освіти реалізуються через систему вимог, відображених в документах, нормативних актах і навчальних програмах, то в свідомості широкої педагогічної громадськості формується про них уявлення як про сукупність вимог до системи освіти в цілому, пріоритет національної політики держави, провідному засобі підвищення якості освіти.

Отже, стан системи загальної середньої освіти залежить від цілеспрямованої діяльності державницьких рішень, правильно розставлених акцентах у державній освітній політиці, які стосуються визначення національних пріоритетів та стратегічних планів держави на майбутнє, так як на сучасному етапі розвитку держави освітня політика має пристосовуватись до потреб суспільства, бути конкурентоспроможною на ринку освітніх послуг та забезпечувати рівний доступ до якісної освіти усім громадянам України.

3. Революція Гідності та події останніх років засвідчили, що перед Україною постала проблема розбудови української державності, культурного та духовного відродження українського народу. Ці моменти засвідчують нестачу у більшій частині молоді чіткої громадянської позиції, яку потребує сьогоденне суспільство. Це і актуалізує проведення реформи загальної середньої освіти, так більшість сучасних дослідників стверджують вичерпаність класичної моделі шкільної освіти та спонукають до пошуку нових філософських і педагогічних концепцій та освітніх парадигм.

Як зазначено у Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року «проблемою, яка потребує розв'язання, є суттєве погіршення якості загальної середньої освіти протягом 1992-2016 років, що є наслідком ряду таких факторів: зменшення обсягів фінансування; зниження рівня оплати праці вчителя; незадовільне матеріально-технічне забезпечення шкіл; бюрократизація системи управління освітою; застарілі зміст освіти та методики викладання». Це зумовило появу негативних тенденцій у розвитку шкільної освіти, що проявилися у збільшенні частки молоді, яка здобуває освіту за кордоном та у зниженні показників України у міжнародних дослідженнях конкурентоспроможності та інноваційної привабливості, які впливають на економічний розвиток України»

Стимулюючим чинником цього процесу є сучасні тенденції євроінтеграції та глобалізації. Інтенсивний розвиток нових інформаційних та комунікаційних технологій надає принципово нову якість інформаційного обміну і стає рушійною силою економічних і соціальних змін в світі. Саме завдяки цьому процесу можна говорити про те, що світ вступає в нову стадію свого розвитку – інформаційне суспільство, характеризується формуванням абсолютно нових економічних, соціальних і культурних відносин в житті людей. Глобалізація призводить до жорсткої конкуренції на ринку освітніх послуг: це не тільки вимога часу, коли нові інформаційні технології сприяють глобальному

покращенню якості знань, а й крок до постійної роботи над поліпшенням якості освіти, що в даний момент є гарантом стійкого становища на ринку.

Таким чином, в українському освітньому просторі наразі триває інтенсивна розробка основних принципів глобальної освітньої політики та відбувається інтеграція національних освітніх систем, які з часом зливаються в одну. Для загальноосвітніх навчальних закладів прикордонних районів більш поширеним є міжнародне партнерство, для інших шкіл більш притаманним є міжрегіональне партнерство, яке набуло особливої актуальності в умовах воєнних дій на Сході України. Тому одним із завдань органів управління освітою є стимулювання участі шкіл у міжрегіональних освітянських обмінах і міжнародних програмах та проектах.

4. Забезпечення сучасного якісного процесу освіти, особливо в умовах дефіциту державних коштів, можливе лише при залученні додаткових джерел фінансування. На сьогодні керівники навчальних закладів часто вдаються до такого досвіду позабюджетного фінансування як гранти. В сучасній освітянській сфері існує безліч локальних, регіональних, загальнонаціональних грантів та міжнародних програм, спрямованих на підвищення якості рівня освіти.

За допомогою грантових коштів можна вдосконалити матеріально-технічну базу та стати майданчиком для запровадження сучасних світових освітніх стандартів. Аналіз міжнародного досвіду проектної діяльності показує, що в багатьох розвинених країнах світу одним з важливих завдань органів місцевого самоврядування є спрямування роботи на пошук позабюджетних альтернативних джерел фінансування та налагодження співпраці з міжнародними фондами, програмами та грантами.

Найбільш потенційним інвестором у розвиток загальної середньої освіти в Україні є країни Європейського Союзу. Наразі держава реалізує проект «Асоційовані школи ЮНЕСКО в Україні» (74 школи із різних регіонів), серед яких є середні загальноосвітні навчальні заклади, спеціалізовані школи з поглибленим вивчення іноземних мов, гімназії, ліцеї, професійнотехнічні училища.

Отже, взявши курс на інтеграцію в міжнародне співтовариство на правах повноцінного партнера, має узгодити та наблизити свої соціально-економічні інституції до стандартів країн ЄС і привести їх у відповідність до загальноєвропейських вимог, що вимагає проведення низки реформ, зокрема в освіті. Метою реформування загальної середньої освіти в Україні має стати створення такої моделі освітнього процесу, яка була б спроможна задовольнити соціальні, економічні, демографічні, екологічні виклики майбутнього. Аналізуючи сучасну ситуацію, приходимо до висновку, що освітня політика України формується під впливом та з урахуванням в більшості політичного та економічного чинників міжнародних відносин держави, які у свою чергу поступово посилюють значення соціально-психологічних, галузевих та інституціональних чинників. З огляду на вищезазначене, варто вказати, що на сьогодні одним із найефективнішим інструментом розвитку шкільної системи освіти є грантова система, яка сприяє додатковому фінансуванню та інструментом інноваційного розвитку загальної середньої освіти.

5. Однією із умов входження України до європейського простору є виконання вимог щодо реформування в галузі загальної середньої освіти, тобто перехід до

європейських стандартів шкільної освіти, основними характеристиками якої є: загальна тривалість не менше 12 років денної форми навчання з 10-місячним навчальним роком; не менше 3-х років повинна тривати заключна стадія профільного навчання, під час якої учні старшої школи глибоко вивчають невелику групу тих предметів, що відповідають профілю школи; для випускників обов'язковими є державні іспити.

У зв'язку з подіями останніх 5 років у нашій країні, пов'язаних з початком війни на сході України та анексією Криму, істотними соціально-економічними змінами, пропонується ряд нових принципів, які прагнуть надати розвитку освіти пріоритетний характер, захищати особистість від будь-якої форми дискримінації, розширити свободу індивідуального розвитку учнів, зробити освіту більш відкритою, забезпечити участь державних і громадських інститутів, громадян в обговоренні і прийнятті рішень в сфері реформи освіти.

Відповідно, публічне управління повинне забезпечувати такі умови функціонування системи освіти, в яких вона в змозі виконати покладені на неї сподівання різних суб'єктів. Досягнення умов здійснюється шляхом:

- формування та вдосконалення нормативно-правової бази та організаційно-економічних механізмів функціонування системи освіти;
- контроль за діяльністю навчальних закладів в рамках існуючої нормативно-правової бази;
- виділення необхідних ресурсів і контролю за їх використанням;
- контролю якості освіти, який може розглядатися не як окремий напрямок, а як складова частина контролю за діяльністю навчальних закладів.

Підсумовуючи вищевикладене дослідження, можемо визначити основні складові ефективної моделі загальної середньої освіти, спираючись на досвід європейських країн:

- Гуманізація освіти, яка передбачає розгляд особистості того, хто навчається як найвищої цінності суспільства, установку на формування громадянина з високими інтелектуальними, моральними і фізичними якостями, пріоритет загальнолюдських цінностей, життя і здоров'я людини, вільного розвитку особистості, виховання громадянської позиції, працьовитості, поваги до прав і свобод людини, любові до навколишнього середовища, Батьківщини, сім'ї.

- При індивідуалізації освіти реалізується дидактичний принцип індивідуального підходу до навчання; особистісно-діяльнісний підхід.

- Гуманітаризація освіти вдає із себе орієнтацію на освоєння його змісту незалежно від рівня і типу, що дозволяє вирішувати соціальні проблеми на благо і в ім'я людини; вільно спілкуватися з людьми різних національностей і народів, будь-яких професій і спеціальностей; добре знати рідну мову, історію і культуру; володіти іноземними мовами; бути економічно і юридично грамотним.

- Диференціація освіти полягає в орієнтації освітніх установ на досягнення учнів при обліку, задоволенні і розвитку інтересів, нахилів та здібностей всіх учасників освітнього процесу одночасно з індивідуалізацією. Диференціація реалізується, наприклад, через поділ навчальних закладів за рівнем розвитку учнів, їх поділ залежно від успішності, дисципліни можуть бути обов'язковими і вибірковими і т.д.

- Демократизація освіти передбачає створення передумов для розвитку активності, ініціативи і творчості учасників освітнього процесу, широке залучення громадськості до управління освітою; відкритість освітніх установ; самоорганізацію

навчальної діяльності.

- Фундаменталізація освіти – посилення взаємозв'язку теоретичної і практичної підготовки молоді до сучасної життєдіяльності; особливе значення тут надається глибокому і системному освоєнню науково-теоретичних знань з усіх дисциплін навчального плану освітньої установи.
- Стандартизація змісту являє собою тенденцію сучасної міжнародної практики освіти і викликана необхідністю створення єдиного рівня загальної освіти незалежно від типу навчального закладу; в нашій країні – реалізація, перш за все, державного освітнього стандарту.
- Психологізація освітнього процесу полягає в розвитку мислення учнів. Цей напрямок допомагає реалізувати існуючу в даний час тенденцію до практичної інтеграції педагогіки і психології. Перехід від інформативних до активних методів навчання має на увазі відмову від жорстко регламентованих, контролюючих способів організації навчально-виховного процесу на користь розвиваючих, що стимулюють творчість особистості.
- Індустріалізація навчання включає його комп'ютеризацію та технологізацію, що дозволяє створювати і використовувати нові моделі навчання і перевірки результативності його змісту; інформатизація пов'язана з широким використанням обчислювальної техніки та інформаційних технологій в процесі навчання. Багатоваріантність освіти означає створення в освітній системі умов вибору і надання кожному учневі можливості успіху (вибір типу школи, темпу навчання, умов в залежності від індивідуальних особливостей та ін.)
- Регіоналізація освіти передбачає створення і розвиток освітніх систем, що враховують соціально-економічні, демографічні та культурні особливості регіону. Безперервність освіти – це процес постійної освіти і самоосвіти протягом всієї життєдіяльності, у зв'язку з мінливими умовами життя в сучасному суспільстві.

АНОТАЦІЇ

Адамська С.Л. Механізми реформування загальної середньої освіти в Україні в умовах євроатлантичних процесів. – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття академічного ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2019.

Магістерська робота присвячена дослідженню механізмів реформування загальної середньої освіти, так як дана проблема набуває особливої актуальності в наші дні, коли не припиняються дискусії з приводу модернізації системи освіти, які ведуться як серед управлінців-практиків, так і в академічних кругах. Тільки держави, що мають у розпорядженні високоефективну систему освіти, яка відповідає сучасним вимогам, можуть увійти до числа розвинених країн сучасного світу. Практично в усіх країнах, що демонструють високі темпи економічного зростання, пріоритетним напрямом є розвиток освіти. Проведене дослідження з реформування загальної середньої освіти в Україні в умовах євроатлантичних процесів дозволяє зробити висновок, що освітня політика України формується під впливом та з урахуванням в більшості політичного та економічного чинників міжнародних відносин держави, які у свою чергу поступово посилюють значення соціально-психологічних, галузевих та інституціональних чинників.

З огляду на вищезазначене, варто вказати, що на сьогодні одним із найефективнішим інструментом розвитку шкільної системи освіти є грантова система, яка сприяє додатковому фінансуванню та інструментом інноваційного розвитку загальної середньої освіти.

Ключові слова: механізми реформування; загальна середня освіта; євроатлантична інтеграція; модернізація.

Adamskaya S.L. Mechanisms for reforming general secondary education in Ukraine in the context of Euro-Atlantic processes. - Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «Master» in Specialty - 281 «Public Administration and Administration». - Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2019.

The master's thesis is devoted to the study of the mechanisms of reforming the general secondary education, as this problem is of particular relevance in the present day, when discussions on modernization of the education system, which are being conducted both among practitioners and academics, continue. Only countries with a highly efficient education system that meets modern requirements can enter the developed world of the modern world. In almost all countries showing high economic growth, education is a priority. The conducted research on reforming the general secondary education in Ukraine in the context of Euro-Atlantic processes suggests that Ukraine's educational policy is influenced and taken into account in most political and economic factors of the state's international relations, which in turn gradually increase the importance of socio-psychological, sectoral and institutional factors. In view of the above, it is worth pointing out that today, one of the most effective tools for the development of the school education system is the grant system, which promotes additional funding and a tool for the innovative development of general secondary education.

Keywords: reform mechanisms; secondary education; Euro-Atlantic integration; modernization.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ

1. Адамська С.Л. Теоретичні аспекти механізмів державного регулювання розвитку загальної середньої освіти в умовах євроатлантичної інтеграції / С.Л. Адамська // «Могилянські читання – 2019». Всеукраїнська науково-практична конференція. «Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: тези. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2019. – С. 10-13